

*А. В. Мазуренко,
аспірант кафедри банківські інвестиції,
Київський національний економічний університет*

БАНКИ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ: МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджено історію формування та розвитку фондового ринку та місце банків. Проаналізовано тенденції розвитку, структуровано взаємодію банківської системи і фондового ринку. Проаналізовано можливості банків, потенціал, перспективи розвитку. Проаналізовано структуру фондового ринку та місце банків в ній.

The article presents the history of formation and development of the stock market and the location of the bank. Analyzed the trends of development, structured interaction between the banking system and stock market. The possibilities of banks, the potential development prospects. The structure of the stock market and the place of banks in it.

*Ключові слова: фондовий ринок, банк, біржа, фінансовий ринок.
Key words: stock market, banks, stock exchanges, financial market.*

ВСТУП

На сьогоднішній день фондовий ринок знаходиться на підйомі, але йому не вистачає коштів для його активної роботи. В докризовий період фондовий ринок працював на кошти нерезидентів. Восени 2008 року наш ринок покинули кошти нерезидентів. Вже з 2009 року починає працювати інтернет-трейдинг, завдяки якому фізичні особи почали заводити кошти на фондовий ринок, але ці кошти недостатні для більш швидкісного розвитку ФР. У Банківській системі зосереджені великі гроші, якщо їх перенаправити в ФР, це дасть можливість прибутки банкам та запустити фондовий ринок в іншому руслі. Дана проблема вивчалась останні 2 роки активно багатьма.

ПОСТАНОВКОЮ ЗАДАЧІ

Мета статті — дослідження історія розвитку фондового ринку та банківської системи, їх взаємодії; ролі банківської системи на фондовому ринку, основних функцій банку, тенденцій розвитку сьогодення та можливостей впливу на фондовий ринок в майбутньому.

РЕЗУЛЬТАТИ

Довгий час в історії Україна входила до складу Російської імперії, тому терміну український ринок цінних паперів не було. Якщо порівнювати розвиток фондового ринку в Російській імперії з іншими Європейськими країнами, то він був достатньо повільним. В Російській імперії розвиток фондового ринку проходив ті ж етапи, що й в інших країнах, але із врахуванням місцевих особливостей. Операції з цінними паперами організовано стали здійснюватися ще в період правління Петра I. Спочатку угоди укладалися на зібраннях купців, а в 1703 році була відкрита перша в Російській імперії фондова біржа. На ній спочатку оберталися іноземні цінні папери, в основному векселі, але пізніше з'явилися акції та облигації як іноземних, так і вітчизняних емітентів. Вслід за Санкт-Петербурзькою з'явилися біржі в Одесі, Москві та інших містах [1].

У 1769 році в період правління Катерини II була здійснена перша позика у вигляді облигацій. Через низку обставин тоді уряд Катерини II не мав можливості самостійно випустити облигації і успішно розмістити їх

серед іноземних покупців цінних паперів. Це було зумовлено відсутністю взаємозв'язку національного і іноземного ринків капіталів, слабкою поінформованістю іноземних інвесторів про фінансовий та економічний стан Росії і, як наслідок, низький рівень довіри до Росії, як до зайомника. Тому всі угоди щодо займу укладалась через голландських банкірів, які вже на той час мали великий досвід в організації випуску та обігу облігацій.

До кінця XIX ст. операції з цінними паперами (в основному — акціями) здійснювалися на товарних біржах у відповідності з правилами біржової торгівлі товарами. На території Росії існувала 21 товарна біржа, а фондові операції здійснювалися на семи: Санкт-Петербурзькій, Московській, Варшавській, Київській, Харківській, Одеській і Ризькій. Продаж і реалізація державних облігацій проводилися через Державний банк (нижче більш детально), але за активного посередництва комерційних банків та інших кредитних інститутів. [1]

У 1861 році після відміни Російським урядом кріпацького права та зняття обмежень на приватну підприємницьку діяльність в країні почався активний процес створення акціонерних компаній. Спочатку на ринку цінних паперів було практично виключне панування державних облігацій і невелика кількість недержавних цінних паперів — акцій страхових компаній. Але завдяки відміні кріпацького права в економіці Російської імперії почався процес демонополізації ринку капіталів, в тому числі і ринку цінних паперів. Акціонерні товариства почали випускати свої акції і облігації, рівень доходів від яких був значно більший, ніж проценти за вкладом у банках. Крім того, іноземні підприємці бажали інвестувати свої капітали в економіку Росії, а не в казенні банки. За таких умов у Російській імперії (до складу якої входила і Україна) з'явилися перші корпоративні облігації. [2]

Банки були невід'ємною ланкою у торгівлі цінними паперами. Так у 1754 році в Росії було створено Державний банк для дворянства і Купецький банк для надання кредитів. Перший надавав позики дворянству за 6 % річних під заставу золота, срібла, маєтків, другий — під заставу товарів за такі самі відсотки. Перші банки в Росії існували недовго, що було викликано невеликим початковим капіталом, низьким рівнем розвитку вкладних операцій, можливістю надавати позики переважно на короткий строк, а також слабкою зацікавленістю у прибутку. У період, що передував скасування кріпосного права, Росія переживала тяжку економічну і фінансову кризу. Законом від 10 липня 1859 року уряд ліквідував діючі кредитні установи. 1860—1917 роки — період розвитку і удосконалення банківської системи, 2 липня 1860 року почав функціонувати Державний банк. Відповідно до статуту на Банк покладалася такі функції: [3]

- облік векселів та інших строкових паперів;
- купівля та продаж золота і срібла;
- отримання платежів за векселями та іншими строковими паперами на користь довіритель; прийняття вкладів на зберігання і у вигляді поточних рахунків;
- видача позичок;
- купівля і продаж державних паперів за рахунок

довірителів і за власний рахунок у межах власних капіталів.

Він мав розгалужену мережу філіалів (контор), які діяли у найкрупніших промислових центрах імперії. Особливого значення серед активних операцій Державного банку набули операції видачі позик під заставу цінних паперів. Вони здійснювалися шляхом видачі строкових кредитів чи відкриття рахунків до запитання (або онкольних). Позики видавалися під заставу головним чином усіх державних та гарантованих урядом цінних паперів, облігацій та заставних листів іпотечних банків, акцій комерційних банків. Строкові позики видавалися на термін не більше шести місяців. Дозволялося відстрочення позики, але терміном не більш як на три місяці, кількість подібних відстрочень не обмежувалася. Розмір відсотків за позиками визначався для державних цінних паперів на 0,5% нижчим, ніж для іпотечних та інших цінних паперів.

Процентні папери приймалися під заставу відповідно до оцінки, встановленої Радою Державного банку. При цьому розміри позики не мали перевищувати певного рівня встановленої оцінки: для державних та гарантованих урядом цінних паперів — 90%, для заставних листів та облігацій іпотечних кредитних установ — 80%, інших цінних паперів — 75%. У випадках прострочення позики, зниження біржової вартості прийнятих під заставу цінних паперів на 10% від встановленої оцінки або неспроможності позичальника онкольного кредиту виплатити протягом семи днів належну суму Державному банку останній мав право реалізувати прийняті під заставу цінні папери.

Державний банк виконував також операції купівлі-продажу цінних паперів за рахунок Державного казначейства. У 1914 році вклади казначейства перевищували 950 млн руб. Розмір витрат банку на здійснення цих операцій не був обмежений. Державний банк намагався перейти від ролі міцного утримувача державних фондів до ролі посередника між державою та населенням. З цієї метою у 1911 році для клієнтів банку було введено деякі пільги, які зробили значно дешевшими купівлю та продаж цінних паперів через нього. Цей механізм полягав у тому, що основний запас процентних паперів та загальне керівництво такими операціями зосереджувалися у петербурзькій конторі Державного банку, яка щоденно телеграфом інформувала інші установи банку про курс цитування цінних паперів на Петербурзькій біржі. Місцеві установи Державного банку купували цінні папери за курсом, нижчим за той, про який повідомляла петербурзька контора: для дрібних партій — на 0,1%, для великих партій — на 0,3%. Керівники місцевих установ Державного банку мали стежити за станом власних портфельів та займатися їх поповненням тими цінними паперами, які мали попит на місцях. [3]

Поряд з Державним банком розвивалися приватні. У 1864 році утворився Санкт-Петербурзький приватний комерційний банк. Через рік був створений Московський купецький банк. За шість років було засновано 37 банків. Центром комерційного кредиту в Росії був Санкт-Петербург. Тут у 1914 році налічувалося 16 акціонерних банків, що мали 574 філії. У Москві діяло 8 акціонерних банків. Крім Санкт-Петербурга і Москви

вони функціонували у 27 містах. Акціонерні комерційні банки створили 49 відділень. Поступово Держбанк перетворювався на банк банків, тобто ставав резервним центром банківської системи. Держбанк очолював мережу державних ощадних кас, яка зберігала істотну частину грошових нагромаджень населення. Гроші вкладалися в облігації державних позик і спрямовувалися на фінансування держави. На початку ХХ ст. акціонерні комерційні банки посідали провідні позиції в банківській системі Росії. На початок 1914 року поряд з 50 акціонерними комерційними банками і 778 їх філіями комерційний кредит надавали 1108 товариств взаємного кредиту і 317 міських банків. Процес концентрації банківського капіталу особливо активізувався наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. З 1893 по 1911 роки кількість банків скоротилась, а валюта їх балансів зросла майже втричі

В акціонерних банках Росії існували спеціальні фондові відділи для проведення операцій з цінними паперами, а для отримання та видачі різного роду цінностей (акцій, облігацій, векселів) було створено фондові каси. Акціонерні банки теж мали власні портфелі цінних паперів. Відповідно до банківського закону 1872 року банки зобов'язані були формувати резервний капітал, який мав зберігатися у гарантованих урядом цінних паперах. Резервний капітал був не єдиним джерелом придбання банками процентних паперів для власних портфелів. Для цього їм дозволялося використовувати і 25% свого акціонерного капіталу.

1917—1930 роки — період формування нової банківської системи Зміни у сфері грошового обігу на території колишнього СРСР розпочалися відразу після встановлення радянської влади. У грудні 1917 року В. Ленін запропонував проект зміни грошового обігу і план примусового залучення в банк грошових нагромаджень населення та обміну грошових знаків, що перебували в обігу, на нові. Сутність ленінського проекту грошової реформи полягала в тому, що передбачалося призначити якомога коротший термін, протягом якого кожний громадянин повинен був подати декларацію про кількість наявних у нього грошей і одержати замість них нові, причому до певної норми гроші планувалося обмінювати карбованець за карбованець, а понад цю норму — у меншому розмірі, за принципом спадної прогресії. Як захід для підготування до реформи передбачалося очистити грошовий обіг від різноманітних сурогатів грошей — купонів, облігацій, марок, бон тощо.

У період непу почалося певне пожвавлення ринку за рахунок випуску державних облігацій і незначної кількості акцій. Поряд з активним випуском державних облігацій, деяким банкам та компаніям було дозволено випустити власні облігації, за умови, що вони не будуть конкурувати на внутрішньому фінансовому ринку з державними облігаціями. Проте трохи пізніше в обігу залишились тільки державні облігації Економіка набуває ринкового характеру, починає функціонувати відносно розгалужена кредитна система, використовується іноземний капітал. Проте ринок цінних паперів в період непу носив досить обмежений характер [4].

Період так званої індустріалізації і колективізації призвів до ліквідації комерційного кредиту, до реформування багатьох кредитних інститутів, централізації банківських ресурсів в руках Держбанку і галузевих банків, а також до обмеженого механізму ринку цінних паперів у вигляді випуску державних позичок. Причому обертання державних позичок мало добровільно-примусовий характер і таким чином вони розміщувалися в основному серед населення. До Великої Вітчизняної війни, а також в перші післявоєнні роки і до кінця 50-х це були виграшні позички з наступним періодичним погашенням облігацій. Головна їх мета полягала в додатковій мобілізації грошових засобів населення в народне господарство СРСР для відновлення його після війни і надалі — для реалізації різних великих промислово-інвестиційних проектів.

Проте наприкінці 50-х років стало очевидним, що державі досить важко одночасно випускати позички і оплачувати їх населенню. Тому випуск таких позичок був зупинений, а виплати по них заморожені на досить довгий період. Єдиним видом цінних паперів залишилась державна трьох відсоткова виграшна позичка, облігації якої купувалися і продавалися через систему ощадних кас. Таким чином, відбулося ще більше звуження ринку. Ліквідація похідного ринку цінних паперів у радянський період була зумовлена розвитком командно-адміністративної системи управління, яка замінила ринкові відносини.

З 1990 році в Україні почався етап відродження ринку цінних паперів і фондової біржі. Цей процес в умовах глибокої кризи проходив дуже боляче. По суті, ринок фінансових активів формувався в умовах економічної та політичної нестабільності. Тим не менше в останні роки стає помітною тенденція до його успішного формування та подальшого розвитку.

Комерційний банк — невід'ємний і обов'язковий елемент будь-якої схеми фінансової трансакції за умов централізованого ринку цінних паперів. Банки як фінансові посередники акумулюють кошти вкладників і забезпечують спрямування заощаджених капіталів у інвестиції. У більшості країн на сьогодні доходи комерційних банків від операцій із цінними паперами відіграють дедалі більшу роль у формуванні прибутку. Проте в різних країнах роль і місце комерційних банків на фондовому ринку різні. Так, залежно від розмежування функцій фінансового посередництва (депозитно-позикової, емісійної й інвестиційної) між фінансово-кредитними установами, доволі чітко вирізняють три моделі: німецьку, англійську й американську.

Згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р. № 2121-III банки за умови отримання письмового дозволу НБУ мають право виконувати такі операції із цінними паперами:

- емісію власних цінних паперів;
- організацію купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів;
- операції на ринку цінних паперів від свого імені (включно з андеррайтингом);

— інвестування у статутні фонди та акції інших юридичних осіб;

— операції за дорученням клієнтів або від свого імені з інструментами грошового ринку і з фінансовими ф'ючерсами та опціонами;

— довірче управління цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами;

— депозитарну діяльність і діяльність із ведення реєстрів власників іменних цінних паперів;

— надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій.

Відповідно до "Положення щодо організації діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів", затвердженого Рішенням ДКЦПФР № 104 від 18.05.1999 р., до професійної діяльності на фондовому ринку, яку можуть здійснювати банки, належить діяльність щодо: торгівлі цінними паперами, депозитарної діяльності зберігача цінних паперів, ведення реєстрів власників іменних цінних паперів, управління цінними паперами. Банк має організувати свою діяльність на ринку цінних паперів у складі організаційно відокремлених внутрішніх підрозділів або дочірніх структур.

Попри певні законодавчі обмеження в діяльності комерційних банків на фондовому ринку в різних країнах, нині банки у цьому сегменті фінансового ринку виконують емісійні й інвестиційні операції, а також здійснюють функції інфраструктурних учасників ринку цінних паперів. У процесі своєї діяльності на фондовому ринку банки дбають про такі основні цілі:

— залучення додаткових грошових ресурсів для традиційної кредитної й розрахункової діяльності на основі емісії цінних паперів;

— отримання прибутку від власних інвестицій у цінні папери за рахунок відсотків і дивідендів, які виплачуються банку, і збільшення курсової вартості цінних паперів;

— отримання прибутку від надання клієнтам послуг з операцій із цінними паперами;

— конкурентне розширення сфери впливу банку і залучення нової клієнтури за рахунок участі в капіталах підприємств і організацій (шляхом участі у портфелі їхніх цінних паперів), установ підконтрольних фінансових структур;

— підтримку необхідного запасу ліквідності при забезпеченні дохідності й вкладенні в ліквідні засоби банку;

— отримання додаткових прибутків від помірної спекуляції цінними паперами і страхування фінансових ризиків клієнтів шляхом операцій з похідними цінними паперами.

Існують різні класифікації банківських операцій із цінними паперами залежно від об'єкта операцій, отриманого доходу або мети проведення операцій. Детальніше спинимося на основних операціях банків на фондовому ринку.

Емісійна діяльність комерційних банків полягає у випуску власних цінних паперів з метою залучення коштів для формування і поповнення статутного капіталу, а також з метою тимчасового залучення ресурсів для проведення окремих банківських операцій, фінансуван-

ня певних програм чи напрямів діяльності. Випуск банком цінних паперів відбивається у пасивних операціях банків.

Банки можуть виступати інвесторами на фондовому ринку.

У процесі інвестиційної діяльності банки формують власний портфель цінних паперів.

Банківський портфель цінних паперів — це сукупність усіх придбаних банком цінних паперів, паїв та вкладень в інші компанії, які здійснені за рахунок коштів, що перебувають у розпорядженні банку, з метою отримання доходів у вигляді відсотків, дивідендів, прибутків від перепродажу та інших прямих і непрямих доходів.

Комерційні банки в Україні можуть займатися торгівлею цінними паперами, тобто здійснювати функції брокерів і дилерів. Як фінансовий брокер на ринку цінних паперів банки виконують посередницькі (агентські) функції під час купівлі-продажу цінних паперів за рахунок і за дорученням клієнта на підставі договору комісії або договору доручення. До сфери діяльності брокерів належить надання консультацій стосовно розміщення цінних паперів на вторинному ринку. В разі договору комісії угоду укладають від імені банку, в разі договору-доручення — від імені клієнта. Банк як брокер приймає доручення свого клієнта на придбання цінних паперів і має право передбачати у договорі певні гарантії такої покупки. За гарантії можуть приймати депозит, заставу або вексель.

Як комісіонери комерційні банки зобов'язані докласти всіх зусиль для проведення угоди на умовах, максимально вигідних для клієнта, тобто під час купівлі намагатися укласти угоду за мінімально можливою ціною, а в разі продажу — за максимально можливою ціною; виконувати всі вказівки клієнта, зокрема й ті, що стосуються обмеження курсу, часу і місця проведення угоди.

Комерційні банки надають консультаційні послуги стосовно випуску й обігу цінних паперів. У цьому плані поширені такі види робіт: аналіз ринку цінних паперів, правові консультації, професійне навчання, оцінювання цінних паперів, інформаційне обслуговування. Об'єктивна потреба в наданні послуг у цій сфері зумовлена складністю індустрії цінних паперів, численністю продуктів ринку цінних паперів, швидкою зміною обставин на ньому, наявністю ризику.

Перш за все, консультантові слід якомога повніше визначити мету, якої клієнт намагається досягти завдяки інвестиціям; мотиви, що спонукають його досягти цієї мети, а також рівень ризику, на який вкладник може погодитися.

Головними інвестиційними цілями є: забезпечення найбільш надійного захисту заощаджень від знецінення, отримання високого поточного доходу, прагнення вигідно розмістити кошти з розрахунком на тривалу перспективу, досягнення у стислий термін максимального приросту вкладених коштів.

Банківські консультаційні послуги стосуються таких питань, як прибутковість розташування капіталів у фінансові активи (акції, облигації), оптимальне управління ліквідними ресурсами підприємства, фінансове

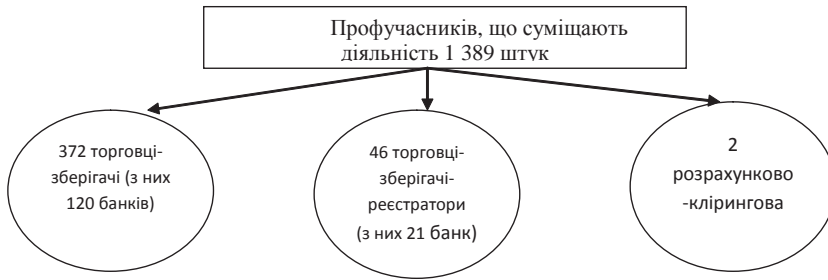

Рис. 1. Кількість профучасників

Таблиця 1. Обсяги виконаних біржових контрактів на біржах [5]

Фондова біржа	Обсяг виконаних біржових контрактів
ПрАТ «ФБ ПФТС»	60,9 млрд грн
ФБ «Перспектива»	36,65 млрд грн.
ПАТ «Українській біржі»	27,51 млрд грн
КМФБ	2,67 млрд грн
УМФБ	1,81 млрд грн.
ПФБ	220,2 млн грн
ФБ «ІННЕКС»	72,9 млн грн
УФБ	54,4 млн грн
СЄФБ	50,6 млн грн

планування й прогнозування. Таке обслуговування спирається на внутрішню інформаційну систему банку, використання матеріалів якої надає уявлення про ризиковані або прибуткові вкладення банківських активів. На підставі даних цього відділу банк, за проханням клієнта, складає "сценарій" купівлі цінних паперів з урахуванням динаміки їхньої доходності, що вможливорює проведення клієнтом детальнішого аналізу співвідношення між доходами й ризиками і гарантує зменшення останніх.

Інвестиційні можливості, що відкриває фондовий ринок є на сьогодні найбільш привабливими на фінансовому ринку. Зміна законодавчої бази, більша відкритість емітентів, контроль за функціонуванням фондового ринку з боку державних органів дає можливість інвесторам з більшою впевненістю "заходити" на фондовий ринок.

Таблиця 2. Банки на фондових біржах

1	ПАТ "АСВІО БАНК"
2	АТ "Банк "Фінанси та Кредит"
3	ПАТ "КБ "ІНВЕСТБАНК"
4	АТ "Укресімбанк"
5	ПАТ "МЕГАБАНК"
6	ПАТ Промінвестбанк
7	Акціонерний банк "Південний"
8	ПуАТ "СЕБ Банк"
9	ПАТ "БТА Банк"
10	АТ Банк "ТАВРИКА"
11	АБ "Укргазбанк"
12	ПАТ "Універсал Банк"
13	ПАТ "Комерційний Банк "Центр"
14	АТ "Ерсте Банк"
15	АТ "СВРОГАЗБАНК"
16	ПАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк"
17	ПАТ "МАРФІН БАНК"
18	ВАТ "Ощадбанк"
19	ПАТ "Перший Інвестиційний Банк"
20	ПАТ "РАДИКАЛ БАНК"
21	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"
22	ПАТ "ВіЕйБі Банк"

Стосовно статистики в 2010 році. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку оприлюднила дані щодо розвитку фондового ринку України у 2010 році. Вони свідчать про зменшення обсягів емісії цінних паперів поряд із значним зростанням обсягів біржової торгівлі.

Загальна кількість профучасників ринку практично не змінилася, але зменшилася кількість КУА та реєстраторів, а кількість зберігачів цінних паперів — збільшилась.

Структура ринку. За станом на початок 2011 року Комісією було видано 1 807 ліцензій профучасникам фондового ринку на провадження професійної діяльності, в тому числі:

736 — ліцензій на провадження діяльності з торгівлі цінними паперами;

372 — ліцензії на провадження депозитарної діяльності зберігачів цінних паперів;

297 — ліцензій на провадження діяльності з ведення реєстру власників іменних цінних паперів;

361 — ліцензія на провадження діяльності з управління активами інвестиційних інвесторів;

10 — ліцензій на провадження діяльності з організації торгівлі на ринку цінних паперів;

2 — ліцензії на провадження розрахунково-клірингової діяльності;

2 — ліцензії на провадження депозитарної діяльності депозитарію цінних паперів [5].

Кількість профучасників фондового ринку з урахуванням суміщення кількох видів професійної діяльності становила 1 389. При цьому 372 учасники були торговцями-зберігачами (120 банків), серед них 46 учасників — торговцями-зберігачами-реєстраторами (21 банк). Два депозитарії мали ліцензії на розрахунково-клірингову діяльність (рис. 1).

Емісія ЦП. У січні-грудні 2010 року обсяг випуску акцій, зареєстрованих центральним апаратом Комісії, становив 41,46 млрд грн. Такий показник виявився удвічі, або на 59,61 млрд грн., меншим за результат 2009 року (101,07 млрд грн.).

Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків за минулий рік, були здійснені з метою збільшення статутного капіталу багатьма банківськими установами.

Крім того, торік ДКЦПФР було зареєстровано 127 випусків корпоративних облігацій на суму 9,41 млрд грн., що на 696,24 млн грн. менше за показник 2009 року (10,11 млрд грн.). Обсяг випуску облігацій підприємств становив 6,26 млрд грн., а облігацій банків — 3,15 млрд грн. При цьому протягом минулого року ДКЦПФР не зареєструвала випусків облігацій місцевих позик.

Обсяг випусків інвестиційних сертифікатів ПФ, зареєстрованих ДКЦПФР минулого року, становив 36,6 млрд грн., що на 10,61 млрд грн. менше за показник 2009 р. У свою чергу, обсяг зареєстрованих випусків акцій КІФ у порівнянні з аналогічними періодом ми-

Таблиця 3. Структура кредитно-інвестиційного портфелю банків [6]

№ п/п	Банк	станом на 01.04.2011			станом на 01.04.2010			станом на 01.04.2009			станом на 01.04.2008		
		КІП**	Питома вага (%)	Цінні папери	КІП**	Питома вага (%)	Цінні папери	КІП**	Питома вага (%)	Цінні папери	КІП**	Питома вага (%)	Цінні папери
	ВСЬОГО	616 072,71	100,00	66 975,55	624 392,43	100,00	45 937,09	696 522,90	100,00	30 115,49	514 123,82	100,00	24 934,52
2	УКРЕКСІМБАНК	53 950,41	8,76	11 776,64	49 605,34	7,95	6 457,77	43 116,46	6,19	2 284,17	25 186,06	4,90	1 611,23
3	ОЩАДБАНК	49 939,88	8,11	10 330,77	45 863,87	7,35	4 391,72	47 380,72	6,80	11 000,70	14 267,03	2,78	2 792,27
4	УКРСОЦБАНК*	30 098,29	4,89	3 845,71	33 254,77	5,33	1 670,47	40 033,66	5,75	675,29	28 462,90	5,54	1 202,69
7	ОТП БАНК*	21 197,40	3,44	3 834,31	24 248,45	3,88	1 468,29	27 828,69	4,00	705,40	18 091,57	3,52	534,28
27	СПІВБАНК УКРАЇНА	4 771,04	0,77	2 697,76	3 734,72	0,60	1 699,53	3 454,28	0,50	1 111,03	3 180,68	0,62	369,21
95	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	591,57	0,10	26,06	674,69	0,11	24,86	757,23	0,11	27,47	621,98	0,12	34,60

нулого року збільшився на 4,97 млрд грн. і становив 8,87 млрд грн.

За станом на 01.01.2011 року кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів в Україні становила 1 544, з них — 244 КІФ та 1 300 ПІФ.

Біржові торги. У січні-грудні 2010 року обсяг виконаних біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі дорівнював 131,2 млрд грн., що у 3,6 разу (або на 95,19 млрд грн.) більше за показник 2009 р. (36,01 млрд грн.). Обсяг виконаних біржових контрактів на організаторах торгівлі на вторинному ринку дорівнював 88,87% від їх загального обсягу (116,6 млрд грн.), а на первинному ринку — 11,13% (5,22 млрд грн.).

Найбільші обсяги виконаних біржових контрактів торік були зафіксовані з облігаціями внутрішньої державної позики — 60,86 млрд грн. (46,39% загального обсягу) та з акціями — 52,71 млрд грн. (40,17%).

Лідерами біржового ринку у 2010 році стали ФБ ПФТС, ФБ "Перспектива" та "Українська біржа". Зокрема, обсяг виконаних біржових контрактів (табл. 1).

За станом на 01.01.2011 р. до біржових списків організаторів торгівлі було включено 1 520 цінних паперів. Кількість цінних паперів, які входили до біржових реєстрів організаторів торгівлі, становила 328.

У біржовому реєстрі до котирувального списку за I рівнем лістингу було включено 102 цінних папери (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі на декількох організаторах торгівлі — 146 цінних паперів), за II рівнем лістингу — 226 цінних паперів (з урахуванням перебування у біржовому реєстрі на декількох організаторах торгівлі — 247 цінних паперів).

Банки є активними учасниками фондового ринку. Так, на біржі ПрАТ "ПФТС" з 170 членів 64 банки з них 11 брокерів, що займаються інтернет-трейдингом, а на біржі ПАТ "Українська біржа" з 181 членів 22 банки (табл. 2).

З них on-line брокери, тобто компанії, які мають доступ до Інтернет-торгів належить 27, що зареєстровані на УБ та 11 компанії, що зареєстровані на ПФТС.

Згідно Законодавства України мінімальний розмір статутного капіталу банків становить 75 млн грн., але в майбутньому планується збільшити до 500 млн грн., так, наприклад, для здійснення брокерської діяльності інвестиційним компанія згідно законодавству достатньо

1 млн грн., а для дилерської діяльності — 500 тис. грн. Статутний (складений) капітал торговця цінними паперами при його створенні повинен бути сплачений виключно за рахунок грошових коштів. А для впровадження андеррайтингової діяльності та діяльності з управління цінними паперами може бути видано торговцю цінними паперами (крім банку), який має сплачений грошима статутний (складений) капітал у розмірі не менш як 7 мільйонів гривень. С цієї причини можна зробити висновок, що банки мають більшу стабільність.

Але, на жаль, на сьогодні Банки не є активними учасниками фондового ринку, вони не виходять на ризиковий ринок акцій, більшість банків купують собі в портфель облігації. Про це свідчить наведена нижче таблиця, де ми можемо проаналізувати зміни у структурі кредитно-інвестиційного портфеля банку та відсоткове співвідношення кредитного портфеля до інвестиційного протягом трьох років (табл. 3).

Після настання кризи в 2008 року лєвова частина коштів на фондовому ринку України покинула його (нерезиденти вийшли), фізичні особи, що заходять активно на ринок, завдяки інтернет-трейдингу, не заводять на ринок достатню кількість коштів, цю нішу може заповнити банки, вони мають потенціал та можливість, оскільки кредитування на сьогодні не є активним, а кошти в банках вільні є, то фондовий ринок дає можливість реалізуватись банкам, а банки дадуть поштовх для більш активного розвитку фондового ринку.

Література:

1. Лаврінченко Н.П. Участь монастирів Київської губернії на ринку цінних паперів / Фінанси України. — 2005. — № 12. — С. 133—145.
 2. Лаврінченко Н.П. Участь монастирів Київської губернії на ринку цінних паперів / Фінанси України. — 2005. — № 12. — С. 133—145.
 3. Газета "Цінні папери України" №49(339) від 09 грудня 2004 року
 4. Охріменко О. Сучасний стан ринку корпоративних облігацій. / Газета "Цінні папери України" від 03.02.2005
 5. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://www.ssmc.gov.ua>
 6. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
- Стаття надійшла до редакції 26.05.2011 р.